

Eduskunnan talousvaliokunta

KKV:n lausunto alkoholilain muuttamista koskevasta hallituksen esityksestä (HE 44/2026 vp)

Eduskunnan talousvaliokunta on pyytänyt Kilpailu- ja kuluttajavirastolta ("KKV") lausuntoa alkoholilain muuttamista koskevasta hallituksen esityksestä HE 44/2026 vp. Esityksellä laajennettaisiin alkoholijuomien pientuottajien ulosmyyntioikeutta. Muutoksen myötä esimerkiksi pientislaamot saisivat mahdollisuuden myydä niiden valmistamia tuotteita valmistuspaikoilta suoraan kuluttajille. KKV kiittää mahdollisuudesta lausua ja toteaa lausuntonaan seuraavaa:

Lakiehdotuksella alkoholijuomien pientuottajille mahdollistettaisiin niiden valmistamien tuotteiden myynti valmistuspaikoilta. Nykyisin voimassa olevan lain mukaiset tilaviini- ja käsityöläisolutpoikkeukset kumottaisiin, ja jatkossa laissa määriteltäisiin yksi pientuottajia koskeva poikkeus. Siten jatkossa myös väkeviä alkoholijuomia tuottavat pientuottajat voisivat myydä tuotteitaan valmistuspaikoilta. Laajennetun ulosmyyntioikeuden piiriin kuuluisivat enintään 100 000 litraa alkoholijuomia puhtaaksi alkoholiksi muutettuna kalenterivuoden aikana tuottavat valmistajat. Valmistuspaikalta saisi myydä kalenterivuoden aikana käymisteitse valmistettuja yli kahdeksan prosenttisia ja muulla tavoin valmistettuja yli 5,5 prosenttisia alkoholijuomia enintään 25 000 litraa puhtaaksi alkoholiksi muutettuna.

Esityksen mukaisella ulosmyyntioikeuden laajentamisella olisi KKV:n arvion mukaan joitain positiivisia vaikutuksia. Ulosmyyntioikeuden laajentaminen voisi mahdollistaa kannattavan liiketoiminnan aiempaa useammalle tuottajalle, mikä voisi lisätä kilpailua alkoholijuomien tuotannossa. Tämä koskisi erityisesti sellaisten väkevien alkoholijuomien valmistusta, joita tuotetaan lähinnä Suomessa ja suomalaisille kuluttajille. Ulosmyyntioikeuden laajentaminen voisi myös lisätä paikallisesti kilpailua alkoholijuomien vähittäismyynnissä. Kilpailun lisääntyminen voisi hyödyttää kuluttajia laajempien valikoimien, halvempien hintojen ja paremman saatavuuden kautta.

Edellä kuvattuihin positiivisiin vaikutuksiin liittyy kuitenkin riski siitä, että ne lisäävät alkoholin kulutusta alkoholista aiheutuvia haittoja. Tätä riskiä voidaan kuitenkin esitetyn muutoksen tapauksessa pitää vähäisenä. Hallituksen esityksen (s. 15) mukaan vuonna 2024 alkoholijuomien valmistuspaikan yhteyteen myönnetyissä vähittäismyyntipaikoissa myytiin alkoholia noin 0,1 prosenttia Suomen alkoholijuomien kokonaismyynnistä. Osuus suomalaisten alkoholin kokonaiskulutuksesta on tätäkin pienempi. Vaikka valmistuspaikoilta tapahtuva myynti esityksen mukaisen muutoksen myötä jonkin verran kasvaisikin, olisi valmistuspaikoilta tapahtuvan myynnin osuus suomalaisten alkoholin kulutuksesta edelleen hyvin pieni. Lisäksi valmistuspaikoilta tapahtuvan myynnin kasvu olisi todennäköisesti vähintään osin siirtymää muista myyntikanavista.

KKV kiinnittää huomiota siihen, miten pientuottaja on esityksessä määritetty. Esityksessä ulosmyyntioikeuden rajat on määritetty sekä vuotuisen tuotanto- että myyntimäärän perusteella. KKV katsoo, että voisi olla tarkoituksenmukaista käyttää näistä rajoista vain toista. Ulosmyyntioikeuden rajoittamiselle tuotantomäärän perusteella ei välttämättä ole kansanterveydellistä perustetta, sillä osa tuotannosta voi suuntautua ulkomaille. Kansalliset kansanterveyteen liittyvät tavoitteet olisi siten saavutettavissa pelkkää valmistuspaikalta tapahtuvan myynnin määrää sääntelemällä.

Yrityksen kokoon perustuvilla poikkeuksilla sääntelyyn voi olla kilpailua vääristävä vaikutus. Esitetty sääntely suosisi pientuottajia suhteessa suurempiin tuottajiin. Toisaalta esityksen mukaan (s. 20) suurikin toimija voisi esimerkiksi yritysjärjestelyitä hyödyntäen saada jatkossa vähittäismyyntiluvan valmistuspaikkaan. KKV ei pidä kannatettavana sellaista sääntelyä, jonka ainoana tavoitteena näyttää olevan epätarkoituksenmukaisiin yritysjärjestelyihin kannustaminen.

KKV myös huomauttaa, että yritysten kokoon perustuvilla poikkeuksilla sääntelyssä voi olla yritysten kasvua hidastava vaikutus. Suomessa esimerkiksi arvonlisäverovelvollisuuden alarajan on havaittu vaikuttavan haitallisesti yritysten kasvuun.¹ Ranskassa puolestaan pieniin yrityksiin kohdistuvat työläinsäädännön helpotukset ovat johtaneet siihen, että yritykset rajoittavat tarkoituksellisesti kasvuaan.² Esitetty tuotantomäärärajoitus voi johtaa siihen, että alkoholijuomien tuottajat pysyttelevät pienenä, vaikka niillä olisi potentiaalia kasvaa esimerkiksi ulkomaille suuntautuvan viennin kautta. Esityksen vaikutusarvioiden (s. 20) perusteella vuosituotantorajaa lähellä olevia yrityksiä on tällä hetkellä vähän, joten mahdollinen kasvua hidastava vaikutus jäänee ainakin lyhyellä aikavälillä vähäiseksi, mutta tämä ei välttämättä ole tilanne tulevaisuudessa. Etenkin kun huomioidaan esityksen tavoite edistää kotimaisten alkoholivalmistajien elinkeinotoiminnan edellytyksiä, voisi pelkkään ulosmyyntimäärään perustuva rajoitus olla tarkoituksenmukaisempi.

KKV tunnistaa, että jonkinlainen raja ulosmyyntioikeuteen on väistämättä oltava, jos Alkon vähittäismyyntin yksinoikeus halutaan säilyttää. Ulosmyyntioikeuden rajaaminen pienimuotoiseen toimintaa lienee myös EU-oikeuden näkökulmasta välttämätöntä tilanteessa, jossa tiettyjen alkoholijuomien myynti on pääsääntöisesti sallittua vain Alkolle. KKV pitää hyvänä esitystä siitä, että ulosmyyntioikeuden raja olisi kaikille pientuottajille määritetty samalla tavoin tuotetun ja/tai myydyin 100-prosenttisen alkoholimäärän perusteella. Tällaiselle rajalle on kansanterveydellinen peruste, se kohtelee erilaisen juomien valmistajia tasapuolisesti ja edistää siten tasapuolista kilpailua.

KKV kiinnittää lopuksi huomiota siihen, että esityksen mukaan ulosmyyntiä saisi harjoittaa vain valmistuspaikan yhteydessä olevassa myyntipaikassa. Tällainen rajoitus voi olla sekä kuluttajien että tuottajien näkökulmasta

¹ Rauhanen, T., Harju, J. & Matikka, T. (2016). The effects of size-based regulation on small firms: evidence from VAT threshold. VATT Working Papers 75. <https://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2018042618619>

² Garicano, L., Lelarge, C. & Van Reenen, J. (2016). Firm Size Distortions and the Productivity Distribution: Evidence from France. American Economic Review 106(11), s. 3439–3479. <https://doi.org/10.1257/aer.20130232>

20.4.2026

epätarkoituksenmukainen. Joidenkin toimijoiden tuotantopaikat voivat olla kuluttajien näkökulmasta huonossa paikassa ja esimerkiksi heikkojen joukkoliikennedyhteyksien varrella. Etenkin kun huomioidaan hallituksen esityksen mainittu tavoite maaseutu- ja aluematkailun sekä turismin edistämisestä ja maaseudun elinvoimaisuuden vahvistamisesta, voisi olla perustellumpaa sallia ulosmyynti yhdessä myyntipisteessä riippumatta siitä, sijaitseeko myyntipiste tuotantopaikan välittömässä läheisyydessä. Tarvittaessa myyntipisteen sijaintia voitaisiin kuitenkin rajata niin, että sen on sijaittava samalla alueella (esim. kunta tai maakunta), jossa tuotanto tapahtuu. Tällaisella muutoksella myyntipaikan voisi sijoittaa esimerkiksi jonkin paikallisen matkailukeskuksen yhteyteen. Tämä voisi olla matkailunedistämistavoitteen näkökulmasta perustellumpaa.

Joel Karjalainen
Johtava asiantuntija